

Glasbúrið

REALISMA OG MARRUR Í HAVN

Ummæli av stuttsøgusavninum Glasbúrið hjá Sámali Soll

MEINHARD JENSEN

*Glasbúrið, Sprotin, 2015
152 bls., 198 kr.*

Tað kom eitt stuttsøgusavn út nú ein dagin. Tað er ikki oftari enn so her í Føroyum. Tað er Sámali Soll, sum hevur skrivað søgurnar, og Sprotin hevur givið bókina út. Savnið eitur *Glasbúrið*.

Allir setningarnir í fyrsta reglubroti í hesari greinini byrja við »Tað,« og tað er stuttsøgusligt. Tað hevur tað ikki altíð verið. Hemingway fór í gongd at skriva sínar stuttu søgur í 20unum, m.a. við Sherwood Anderson sum fyridømi. Eftirkomarar eru Tobias Wolff og Raymond Carver og aðrir, sum hava dugað væl tað einfalda. Ikki minst Raymond Chandler.

Sámalsøgur eru eitt sindur tann vegin. Hann hevur eisini aðrar fyrimyndir málsliga, men frásøgutekniskt hevur hann onnur at halda seg til. Sálardjúpið, marrur, eitt sindur av ræðusøgum og surrealismu. Har er nógv av tí í søgunum í savninum.

Eg helt tað var onkur annar, men internetið sigur, at tað var F. Scott Fitzgerald, sum segði, at »Character is plot, plot is character.« Umsett til føroyskt sigur tað, at søgugongd og persónar eru tað sama. Vit eru áhugað í søgugongdini, men tað, sum hendir í søguni, er tað, sum persónarnir gera. Hetta kann umskrivast til »Place is character.« At staðið og persónurin eru mest sum tað sama. Er søgan væl skrivað, so eru staðarlýsingar eisini lýsingar av persónum.

Tvey tey bestu tingini við søgunum hjá Sámali í savninum *Glasbúrið* eru lýsingar av Havnini og staði annars og tað, sum ikki ordiliga er realistiskt. Lýsingarnar av staði og tað sálarfrøðiliga gera søgurnar sera realistiskar. Eitt tað besta dømið er søgan um Petur Oluf Rasmusarson Norðvík. Hann er ein tilkomin maður, sum hevur ein veikleika fyri ungum

kvinnum, og har er ein hending inni í SMS, har sum hann stalker eina krambakvinnu. Petur Oluf kemur í klemmu, og tað spyrst ein hálvavegna biljagstran burtúr, sum vit kenna tað frá amerikonskum filmum. Her er eitt brot úr søguni, sum er tann næsta í savninum:

Hon koyrði í einum gráum Grand Vitara og Petur Oluf Rasmusarson Norðvík helt seg beint aftan fyri hana úti á R. C. Effersøegøtu og

allan vegin niðan til Sundsvegin, men í seinnu rundkoyringini kom ein bilur ímillum teirra. Hon ætlaði sær til Hoyvíkar. Hann koyrði aftan á henni við einum bili ímillum eftir Vegnum Langa til Løgmannabreyt, har hann mátti taka ferðina av, tí millumbilurin skuldi niðan eftir Løgmannabreyt. So setti hann ferðina upp, so hann ikki misti hana burtur.

Hon snaraði av Vegnum Langa

og fór niðaneftir Inni á Gøtu. [...] Hann sá hana snara til høggu og fara eftir fyrsta síðuvegi – Niðarugøtu. Petur Oluf Rasmusarson Norðvík tendraði høgga blunkljós og stæðgaði í einum busslumma.

[...]

Eftir einar tveir minuttir tendraði hann vinstra blunkljós og koyrði avstað og snaraði til høggu oman eftir Niðarugøtu.

Einastaðni mitt í gøtuni stóð

grái Grand Vitara-bilurin. Petur Oluf Rasmusarson Norðvík kendi nummarplátuna eisini.

Tað vóru eini grøen raðhús við gulum sprossavindeygum. Umframt Grand Vitara-bilin stóð eisini ein Opel Zafira í einum bilskýli heilt nær vegnum.

Tað, sum Sámali Soll ger væl her, er, at hann nevnr støðini og nøvnini á bilunum, og sigur, hvussu húsini síggja út. Ádam fekk til uppgávu at geva djórnum nøvn, og tað er sama uppgáva, sum stuttsøgurithøvundurin hevur. Hann skapar ein kendan heim og nevnr alt við navni. Í *A Farewell to Arms* sigur Hemingway: »Tað vóru nógv orð, sum vóru ótolandi at hoyra, og til endans var bara tign í staðarnøvnum. Soleiðis var tað við onkrum tølum og døgum, og saman við staðarnøvnum vóru tey einastu orðini, tú kundi siga, sum høvdu nakra merking. Úrtøkilig orð sum dýrd, heiður, dirvi og heilagt vóru ljót samanborin við ítøkiligu nøvnini á bygðum, vegum, áum, herdeildum og døgum.« Tað er ilt at siga, hvørjum tað botnar í, men hesin ítøkiligi vinkulin til søguna er við til at geva frásøgnini kvalitet.

Søgurnar eru skrivaðar gjøgnum fleiri ár, og tær nýggjastu standa fremst í bókini. Tær eru helst tær bestu, men tað er eitt gott hugskot – ein klár visjón – í øllum søgunum. Viðhvørt eru tvey hugskot í somu søgu, og tað er eisini fínt.

Nógvar av søgunum eru marrur. Tað fer frá tí gerandisliga inn í tað óhugnaliga, og tað riggar altíð væl. Fleiri av søgunum eru soleiðis, at man skal ikki lesa samandrátin fyrst, tí, sum tey ungu siga: man skal ikki spoila tær.

Tað var planurin at skriva hetta liðugt uttan at nevna Kafka, og eg haldi, at tað eydnaðist. Men tað er ein spurningur, um óhugnin og marrurnar eru meir Kafka ella meir Stephen King. Í øllum førum kann *Glasbúrið* viðmælast sum eitt gott føroyskt stuttsøgusavn.

